

Rohumaade ja eriti kultuur-rohumaade osa talundite töömajanduses.

AGR. E. JÄRVESOO.

TALLINNAS 1936

ÄRATRÜKK AASTARAAMATUST „NIIT JA KARJAMAA“ VIII

Firma J. Ratassepa trükk Tallinnas, 1936.

Rohumaade ja eriti kultuur-rohumaade osa talundite töömajanduses.

Rohumaadelt, eriti aga kultuurkarjamailt ja -niitudelt saadav loomasööt on meil üldiselt tunnustatud mitte ainult kõige tervislikumaks ja loomade loomulikkudele nõuetele vastavamaks söödaks, vaid ka majanduslikult üheks kõige odavamaks. Ka saakide suuruselt võib kultuur-rohumaaid edukalt kõrvutada kõikide põllukultuuridega. Nii on maakasutuse ekstensiivsuse ja saagi kõrguse nimel tehtavad etteheited kultuur-rohumaadele põhjendamatud. Tõsi — põllusaakide tasapinnal on rohumaad ühel alal ometi eksteniivsed, — nad on nimelt väga tööeksteniivsed. 1 hektaari ja 1 söötühiku tootmiskuludes on töö- ja eriti inimtöökulutuse osa rohumaadetoodangul märgatavalt väiksem kui näit. teraviljades ja teistes põllukultuurides. Kui meil valitses tööpuudus, siis võisid olla põhjendatud hoiatused näit. põlluheina pindala laiendamisel, mis talude töömahtu ja seega tööpuudust veelgi oleksid suurendanud, süvendades rahvamajanduslikult rasket olukorda, kuigi see eramajanduslikult oleks olnud õigustatud. Nüüd on olukord muutunud vastupidiseks: — rahvamajanduslikuks probleemiks on saanud küsimus, kuidas kindlustada põllumajandusele vajalikku tööjõudu, mille puudus kipub juba pidurdama põllumajanduse edukäiku. Küsimuseks on, kuidas rakendada olevat tööjõudu kõige otstarbekohasemalt, nõnda et antud tööjõuhulgaga saavutataks maksimaalne võimalik tulemus, et töökulude osa saaduste tootmiskuludes oleks võimalikult madal ehk vastupidi — antud tööhulgale langeks võimalikult palju toodanguühikuid. Selleks on võimalusi ja väljavaateid mitmesuguseid. Vaadeldes lähemalt mitmesuguste kultuurtaimede tööõndlust 1 ha ja 1 toodetud sü kohta, leiame suuri erinevusi tööõndluses. Meie ja lähemate naabermaade inimtööjõuõndlus 1 ha kohta normaal-töötundides on mitmesuguste taimekultuuride juures järgnev:

	Eesti*)	Kesk-Rootsi	Norra	Soome
Taliviljad mustkesaga	244	275	Kõrsvili 243	340
Suviviljad	120	118		290
Juurvili	700	610	687	630
Põlluhein	58	61	155	160
Karjamaa	—	—	38	—
Lina	806	—	—	—

Siit selgub, et meil suviviljade tööõndlus hektaarile on ümmarguselt 2 korda kõrgem põlluheina omast. Ka kultuur- ja metsikute niitude tööõndluse võib arvata umbes võrdseks põlluheinaga, kuigi täpsamad andmed selle kohta puuduvad. Kultuurniitude suurema saagiga ühenduses oleva tööjõukulu tasandab met-

* Eesti andmed on toodud V. Ojamaa järgi „Põllumehe kalender-käsiraamat“ 1936, lk. 32—33 andmeil, arvutades naistöötunnid norm.-t. kasvatades neid koefliitsiendiga 0,8.

sikute niitude suurem käsitsitöönõudlus, kuna neil tihti igasugune tööde mehhaniseerimine osutub võimatumaks. Talivilja töönõudlus koos mustkesaga on umbes 4 korda suurem heina omast, juurviljal aga ületab see heina töönõudluse juba koguni 12-ne ja linal 14-kordselt. Kohandades talundis tööjõutarvidust seal kasutada olevale tööjõuhulgale on oluline arvestada üksikute kultuuride kasvupinna suhtelist ulatust. Mida suurem tööjõupuudus, seda enam oleme tööjõumajandusest lähtudes õigustatud laiendama vähem inimtööd nõudvaid — tööekstensiivseid — kultuure. On talundis tööjõudu küllaldaselt, nagu väiketalundis tavaline, siis ei anna vähem tööd nõudvate kultuuride pindalade laiendamine sel juhul, kui vabanevat tööjõudu mujal otsustavalt rakendada ei saa, majanduslikku tulu mitte, see muudab vaid inimtööpinge vähemaks ja elu mugavamaks. Ka seegi tee on aga säärane, mida tuleb võib olla juba ligemal ajal meilgi silmas pidada maal töötava rahvastiku elutingimuste parandamisel, sest põllumajanduse suvine tööpäev on meil mitmesuguste tööstustega ja naabermaade põllumajandusega võrreldes hoopis pikem, milline asjaolu pole sugugi tähtsusetu rahvastiku lahkumisel maalt. — Üldiseks püüdeks oma perekonna tööjõu juures on ikkagi see, et kasutada olev tööjõud võimalikult maksimaalse kasutuse leiaks, kasvatades selleks vajaduse korral tööintensiivsemaid kultuure, millel ha-saak tavaliselt kõrgem kui tööekstensiivsematel kultuuridel. Suuremates talundites, kus tarvitaakse enam palgalist tööjõudu, tuleb kalkuleerida aga teisiti. Siin on esijoones küsimuseks, kas kõrgete ha-saakidega intensiivkultuuride kasvatamine end ka majanduslikult tasub, millise lahendus ja tulemus eriti tööpalkade suhtelise kõrguse juures oluline. Ebatasuvuse korral on täiesti õigustatud tähelepanu pööramine tööekstensiivsetele kultuuridele, millega küll pea alati vähendatakse talundi kogusaaki ja kogutoodangut, kuid võime parandada majanduslikke tulemusi, suurendades kapitali tasuvust.

Tööintensiivsete ja -ekstensiivsete kultuuride juures on iseloomustav see, et esimeste juures 1 sü-le langev töökuulu on suurem tööekstensiivsete taimeliikide töökuulu vastavast osast. Põllutöökoja Põllumajandusliku Raamatupidamistalituse 9 a. (1925/26—1933/34) keskmisel andmeil on meil mitmesuguste põlluviljade ja heina tootmiskuludes inimtöökuulu osa 1 ha-le ja sü-le järgmine:

	Inimtöökuulu		Saak sü ha-lt	Inimtöökuulu 1 sü-le snt.
	Kr. ha-le	% tootmiskuludest		
Talirikis	31,71	13,5%	1922	1,7
Kaer	25,11	16,9%	1495	1,7
Kartul	98,98	25,0%	3225	3,4
Juurvili	158,27	36,4%	3657	4,3
Põlluhein	11,82	13,1%	1095	1,1
Põlluhein*)	(9,26)	(13,6%)	(1107)	0,8
Niiduhein*)	9,97	43,8%	411	2,4

Põllu- ja niiduheina 1 ha-le langev töökuulude osa ei ole siin täiesti võrreldav, kuna esimese kohta on toodud 9 a. keskmised

*) Andmed käivad ainult 1933/34. p.-a. kohta.

andmed, niiduheinal puuduvad säärased nii pika aja kohta. Võrdluse kergendamiseks on toodud põlluheina 9 a. keskmiste andmete kõrval ka 1933/34. a. andmed. Selgub, et põlluheina söötühikutes niiduheinast ligi 3 korda suurema saagi saamiseks hektaarilt kulub inimtööd umbes sama palju kui niiduheinal — 9—10 krooni ümber — ennem paistavad põlluheina töökulud olevat natuke madalamadki (1933/34. a. 9,26 kr. niiduheina 9,97 krooni vastu). Raamatupidamisandmed töökulude rahalisest väärtusest näitavad umbes sama pilti, mis eelpooltoodud üksikute viljade töönõudluse andmedki. Suviviljade töökulu on põlluheina omast kõrgem ligikaudu 2 korda, taliviljadel ligi 3, kartulil 8 ja juurviljal ümmarguselt 13 korda. Töökulude osatähtsus tootmiskuludes on põlluheinal ja taliviljal kõige madalam — 13% ümber, suviviljadel vähe kõrgem, tunduvalt kõrgem aga kartulil ja lõpuks juurviljal ning niiduheinal. — 1 sü tootmiseks kulub inimtööd kõige vähem põlluheinas, ainult 1 sendi ümber, 1,5 korda enam teraviljades, 3 ja 4 korda enam aga vastavalt kartulis ja juurviljas. Madalasaagilises niiduheinas on töökulu 1 sü tootmiseks üsna kõrge — ümmarguselt 3 korda kõrgem kui põlluheinas. See tähendab, et põlluheinana või kultuurniidult võime toota sama hulga söötühikuid umbes 3 korda vähema tööga. Suure metsiku niidupindalaga talundel kulub seetõttu heinateoks kogu suvine tööjõud, Igasugune tööde mehhaniseerimine on siin esinevais olukorras tihti võimatu. Tuleb töötada ainult käsitsi mätlikul ja sagedasti märjal maal ja põsaste ning puie vahel säält saadavat kehva saaki kogudes. Neis taludes algab heinatöö jaanipäeva paiku ja kestab augusti keskpaigani või isegi lõpuni, tehes heinatöödele väikese vahe ainult rukkilõikuseks. Pole ime, et neisse talundesse ei leia teed ei korralik mustkesa pidamine ega juurviljakasvatus lihtsalt tööjõu puuduse pärast. Juurvilja ja kesa töönõudlikumad ajad langevad kokku just heinaajaga. Vist ei eksi palju väites, et juurviljakasvatus meil üldsuses maad hakkab võtma alles siis, kui meil metsikute nütude kultuurrohumaadeks muutmise ja heinatöö mehhaniseerimiseks võimalused luuakse, nii et suvel tööjõudu üle jääb ka töönõudliku juurvilja kasvatamiseks. Meie madalad juurviljasaagid ei veetle suure töönõudluse juures kedagi teda kasvatama.

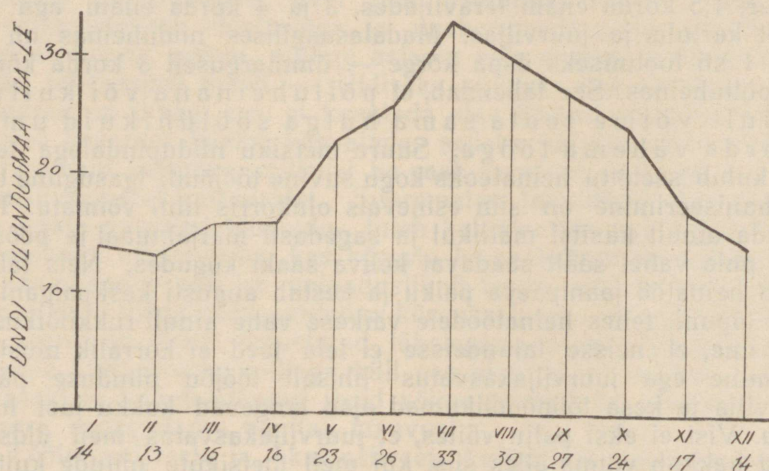
Selles, et juurviljakasvatus meil just tööjõupuuduse taga kinni seisab, võib veenduda igaüks, kes on suvel maal ringi liikunud ja silmitsenud meie umbrohtunud juurviljapõlde. Juurvili on aga taim, mille saagid olenevad peamiselt kasvuaegsete hoolitsustööde õigeaegsest teostamisest, — esijoones kohendamisest ja umbrohupuhas hoidmisest. Ainult nende õigeaegne teostamine või lohakilejätmine määravad, kas saak on 20.000 kg (umbes meie statistil. keskmine saak) või 50.000 kg juurikaid hektaarilt. Seda näitavad väga iseloomustavalt andmed mag. A. Käsebieri katsetest Riigi Põllutöökatsejaamas Kuusikul ja mujal taludes, kus katsete ülesandeks oli selgitada umbrohtumise kahjustavat mõju saagi suurusele. Sööda-

naeri põldudel, kus peale õigeaegset harvendamist ühel osal põllust umbrohul lasti areneda vabalt, kujunesid saigid 1930. a. järgmiselt:*)

Juurikatesaak kg ha-lt

	Korralikult puhastatud põllult	Umbrohtunud põllult
Kuusiku riigim. Harjum.	64.920	18.120
Saare t., Taevere v. Viljandim.	42.400	22.990
Pika t. Kõo v., Viljandim.	54.220	19.340
Vana-Võidu koolit., Viljandim.	49.540	18.240
Keskmiselt	52.770	19.672

Säärane põllu umbrohtumine, mis saigid nii alla viib, on tingitud kasvuaegsete hoolitsustööde lohakilejätmisest, mida põhjustab meie taludes rohkem küll tööjõupuudus suvel kui teadmiste ja kogemuste puudus juurviljakasvatuses. See on seda enam tõenäo-

Tööjõutarvitus 1 ha tulundusmaale kuude viisi.

line, et põlluheina ja juurvilja juures on töönõudluse kõrgkuu mõlemil ühine — juuli. Põlluhein on aga palju vanem kultuur ja seega eesõigustatud, seda ei unustata kunagi koristamata, kuigi see sünnib tihti liiga hilja.

Meie põllumajandusele on iseloomustav tööjõunõudluse suur kõikumine aastas üksikute kuude viisi. Juuresolevas diagrammis on toodud meie talundite tööjõutarvitus 1 ha tulundusmaale kuude viisi Põllumajandusliku Raamatupidamistalituse 9 aasta keskmisel andmeil. Selle järgi on kõrgeima tööjõunõudlusega kuus — juulis — tööjõutarvitus ümarguselt 2,5 korda kõrgem kui madalaima tööjõunõudlusega kuus — veebruaris. Siit põhjeneb ka meie põllumajanduse

*) A. Käsebier — Põldsinep ja selle tõrje, eriti otstarbekohase maaharimise abil. „Agronoomia“ nr. 3 — 1936, lk. 128.

hooaegne töölistepuudus. Talvepoolaastal ei kasuta põllumajandus kogu maal asuva rahvastiku tööjõudu mitte otstarbekohaselt ära ja hulk töölisi jääb tööta. Suvel aga suudaks põllumajandus anda tööd isegi rohkematele inimestele kui praegu seal asuvale ja töötavale rahvastikule. Säärane tööjõutarviduse kõikumine pole põllumajandusele majanduslikus mõttes kaugeltki soodne. Sest palgates tööjõude nii, et püsivate tööjõududega toime tullakse ka kõrgeima töönõudlusega aegadel, kasutatakse muul ajal tööjõudu ebaotstarbekohaselt — neile ei leidu küllalt kasulikku tööd. Palgates aga tööjõud vähemate tööjõunõudluse kuude järgi, on tarvis kiiretel tööaegadel kasutada ajutisi tööjõude, et tööd ei jääks tegemata ega lohakile. Ajutiste tööjõudude saamine aga muutub järjest raskemaks ja kui neid saada on, siis väga kõrge tasu eest.

Suvine tööjõunõudlus oleneb peamiselt taimekasvatustöödest.

Üksikute taime tööõudluse kõrgkuud ei lange aga mitte ühte. Nii tali- ja suviviljad tasandavad suvist tööjõunõudlust. Lõuna-Eesti tähtsa taime, lina, tööõudlikumad ajad satuvad samuti enamvähem viljakasvatuse töökiirete aegade vahele. Juurvilja istutus-, harvendus- ja teised hoolitsustööd langevad aga kokku taliviljade kesatöödega ja põlluheina koristustööde hooajaga. Iseloomulik on meil see, et juunis ja juulis on juurvilja tööõudlust ligi 2 korda suurem Rootsist. See on tingitud meie juurvilja harimistööde oskuse ja kohaste harimisriistade puudulikkusest. Järelduseks on see, et vaatamata pikemale tööajale tööd tehakse meil ometi palju vähem kui Rootsist. Niiduheina tööõudlus oli, nagu eespool nägime, umbes võrdne põlluheina omale. Vahe Rootsiga võrreldes võiks olla selles, et see jaguneb ühtlasemalt juuli- ja augustikuude vahel. Kuigi heina tööõudlus on 1 ha kohta madalaim, nõuab ta omale siiski valdava osa suvisest tööjõust, sest heinapindalad meie taludes on valdavas enamikus üsna suured võrreldes näit. juurviljaga. Kogu talundi kohta nõuab hein juuli- ja augustikuudel palju rohkem tööjõudu kui juurvili. Eeltoodud diagrammist nähtuv tööõudluse kõrgtipp juulis on tingitud esijoones heinatöödest. Et seda tööõudluse ebasoodsat kõrgtippu alandada, on tarvis vähendada esijoones heina ja juurvilja tööõudlust. Seda võib teha heinapindalade vähendamisega — heinamaade kultiveerimisega saame sama saagi 3—4 korda vähemalt pindalalt — ja tööde mehhaniseerimisega. Juurvilja juures peame õppima esijoones õiget töötehnikat ja selle kaudu tööõudlust tõstma.

Kui meil riiklikkude preemiatega ülesharitavate uudismaade lõppsihiks on kultuur-rohumaad (kõrgeima preemia saab nende asutamisel), siis on see väga õige samm ka talude töömajanduse seisukohalt, — ühegi teise kultuurmaa tööõudlus pole nii madal kui rohumaadel — kultuurniitudel ja eriti kultuurkarjamail. Kultuur-rohumaad võimaldavad omakorda tugevndada loomapidamist ja suurendada loomade hulka, mille tööõudlus aasta ringi enamvähem ühtlane väikese suurenemisega siiski töövabamal talveajal. See kõik aitab tasandada tööõudluse kõikumist, mis meid päästab

suvisest hooajalisest töölistepuudusest või vähendab seda. Töölistepuudus on aga tulevikuski suuremates taludes, kus palju palgalist tööjõudu tarvitatakse, üsna raskelt lahendatavaks küsimuseks ja võibolla, jääb meie põllumajanduse üheks miinimumkohaks pikema ajaks. Seepärast peame hoiduma talundite organiseerimisest selles suunas, mis tõstaks inimtöönõudlust.

Omad arutlused võiksime lõpetada järgmiste lõppkokkuvõtetega:

1. Rohumaade (põlluhein, niidud, karjamaa) pindalad on tööekstensiivsed ja nende suhtelise ulatuse laiendamisega tööintensiivsete põllukultuuride arvel võib tunduvalt vähendada kogu talundi tööjõutarvidust ja hoida kokku töökuludes, mis suhteliselt kõrgete tööpalkade juures võib parandada talundi tasuvust.

2. Põlluheina ja kultuurniitude inimtöönõudlus 1 hektaari kohta on umbes võrdne omavahel ja metsikute niitude töönõudlusele, olles madalama inimtööjõunõudlusega kultuurid peale kultuurkarjamaa.

3. Põlluhein ja kultuurniit võimaldavad toota sü kõige madalamate inimtöökuludega. Ainult kultuurkarjamaa inimtöökulud 1 sü kohta on oletatavasti veel madalamad. Jõgeva Sordikasvanduses tuli 1931.—1933. a. keskmisena kogu töökulusid (ka hobuselöö kaasa arvatud) karjamaasöödas 1 sü kohta 0,8—1,0 senti.

4. Suvise inimtööjõupuuduse vältimiseks meie taludes on vaja tasandada aastast tööjõunõudluse kõikumist. Tähtsamaks teguriks selleks on kultuurniitude asutamine, millel võimalik tööd mehhaniseerida ja kus sama sü arvu võib toota ümmarguselt 3 korda vähemate töökuludega kui metsikuilt niitudelt. Meie juurviljakasvatuse vähene edu on tingitud esijoones suvisest tööjõupuudusest.